

Giovanni Pico della Mirandola: "Om menneskets værdighed", 1486

"Om menneskets værdighed"

Pico della Mirandola blev født i 1463 i Mirandola i Norditalien. Som 16-årig kom han til Ferrara for at studere filosofi. Det følgende uddrag er indledningen til den tale, som Pico skulle have holdt, da han i 1486 i Rom offentliggjorde sine 900 filosofiske teser. Mange af teserne udfordrede pavemagten, som ønskede ham dømt for en inkvisitionsdomstol. Pico flygtede til Frankrig, hvor han blev fanget. Firenzes leder Lorenzo de' Medici fik Pico frigivet i 1493.

Højtærede fædre [lærde]! Jeg har læst i arabiske skrifter at saraceneren [araber] Abdala på et spørgsmål om hvad han anså for beundringsværdigt på denne verdens scene, skal have svaret at der ikke forekom ham noget mere beundringsværdigt end mennesket. I overensstemmelse med denne opfattelse er det kendte diktum af Hermes Trismegistos [antik lærd]: "Et stort under, Asklepios, er mennesket".

Efter at have tænkt nøjere over meningen med disse udtalelser kunne jeg ikke ganske tilfredsstilles af de mange argumenter som fremføres fra forskellig side vedrørende den menneskelige naturs fortrin: at mennesket er en formidler mellem de skabte væsener, en fortrolig ven med de højere, en hersker over de lavere væsener, en naturens fortolker i kraft af sine sansers skarphed, sin fornufts udforskning og sin indsigts lys, et interval mellem den ubevægelige evighed og den flygtige tid og (som perserne siger) verdens bånd, ja dens bryllupssang, kun lidet ringere end englene, ifølge Davids vidnesbyrd. Det er rigtignok væsentlige grunde, men berører ikke det afgørende spørgsmål, nemlig hvorfor mennesket med rette kan gøre krav på vor højeste beundring. Hvorfor beundrer vi da ikke i endnu højere grad englene selv og himlens salige kor? (...)

Hør nu, kære fædre, hvorledes det forholder sig. Gør mig den tjeneste at lytte med velvillige øren og med den elskværdighed I plejer at vise.

Gud Fader, den højeste bygmester, havde allerede efter sin skjulte visdoms love opført dette verdens hus som vi nu ser, guddommens allerhelligste tempel. Regionen over himlen havde han smykket med intelligensvæsener, de æteriske sfærer [overjordisk] havde han oplivet med evige sjæle, de materielle og urene dele af den lavere verden havde han fyldt med en vrimmel af alle slags levende væsener. Men da han havde fuldført sit værk, ønskede skaberen at der måtte være nogen til at gennemtænke et så stort værks fornuft, elske dets skønhed og beundre dets storhed.

(...) Derfor bestemmer den bedste af alle kunstnere til sidst at det væsen som han ikke kunne give noget specielt, skulle have del i alt hvad han havde tildelt hver enkelt af de øvrige skabninger.

- 25 Derfor godtog han mennesket som et værk af ubestemt natur, satte det midt i verden og talte således: "Vi har hverken givet dig en bestemt plads, en speciel skikkelse eller en særlig funktion, Adam, for at du efter dit eget ønske og din egen beslutning kan opnå og besidde den plads, den skikkelse og den funktion du selv måtte ønske. De øvrige skabningers natur begrænses og defineres af love der er foreskrevet af os. Du holdes ikke tilbage af nogen uovervindelige skranker,
- 30 men skal selv bestemme din natur i overensstemmelse med din egen frie vilje i hvis varetægt jeg har overgivet dig. Jeg har sat dig midt i verden for at du derfra lettere kan se hvad der findes i verden omkring dig. Vi har hverken skabt dig som et himmelsk eller et jordisk, hverken som et dødeligt eller et udødeligt væsen for at du som din egen skulptør og kunstner med frihed og ære kan skabe dig den form du sætter højest. Det skal stå i din magt at udarte til lavere former der er
- 35 dyriske; det skal stå i din magt efter din egen viljes beslutning at hæve dig til højere former som er guddommelige.